

Transzatlanti szabadkereskedelmi egyezmény

A TTIP-ről szóló vita az amerikaiaktól, és az óriáscégek általi kihasználástól való félelemben zajlik. Ennek jó okai vannak. De miről van szó valójában?

Szerző: Henri Haiti

A transzatlanti szabadkereskedelmi szerződés, más néven TTIP legkésőbb az EU-választások óta kétségkívül az európai civil szervezetek, és más civil-társadalmi szereplők legfontosabb témája. Gyakran szabadulnak el az indulatok a hiányzó részvételi lehetőségek, az átláthatatlan hátszobapolitika, és az óriáscégek lobbitevékenysége kapcsán. Nem csak a "hogyan, hanem a "mit" is sok polgárnak ad aggodalomra okot. Hiszen az Európai Bizottság, és az amerikai kereskedelmi megbízottak közötti tárgyalások végül is nem vámcsökkentésről szólnak. A cél inkább egy transzatlanti piac megteremtése. Ha a tervek megvalósulnak, a világ két leghatalmasabb gazdasági tere összeolvad. Az Egyesült Államok és Európa a Világ legkeresletigényesebb piacai. A Világ bevételeinek fele az Atlanti Óceán eme két oldalán leledzik.

Egy ilyen óriáspiac feltétele a különböző szabványok kiegyenlítése, de legalábbis kölcsönös elismerése a termelés, és a szolgáltatások területén. A mostani helyzettel ellentétben német autógyártók az amerikai előírásokhoz való költséges hozzáigazítás nélkül vihetnék ki termékeiket. Ez költséget takarít meg, amely költség – így a szerződés mellett érvelők – alacsonyabb fogyasztói árakhoz vezetne, és fellendítené a gazdasági növekedést. A kritikusok viszont azt várják, hogy a munkavállalók semmit nem remélhetnek az egyezménytől, ugyanis a termékek eddig szükséges, különböző felvevői piacokhoz történő hozzáigazítása munkaerőszükségletet jelentett. A szabványok egymáshoz igazítása oda vezet, hogy kevesebb munkát kell elvégezni. Az óriáscégek megtakarításai tehát munkavállalók elbocsátásán alapulnak.

A szabványok, előírások viszont nem csak olyan ártalmatlan dolgokat szabályoznak, mint az autók indexének színe. Sokkal mélyebbre nyúlnak. Munka, és környezetvédelem, élelmiszerbiztonság, és digitális magánszféra: mindezen területekről tárgyalások folynak az USA és az EU között. Arról van szó, hogyan fogunk a jövőben dolgozni, enni, és élni.

Ez mind nem új, ha követjük a híreket a TIPP-pel, és ellenzőivel kapcsolatban. Ezen aggodalmaknak megvan az alapja. Igaz az, hogy Karel De Gucht, és más EU-s felelősök tényleg csak a lobbisták bábjai? A TTIP politikai valósága tényleg csak jól fizetett kapcsolt alkalmazásokra korlátozódik a felügyelőbizottságokban? Nem pusztán eltúlozzák a baloldali pártok és a civil szereplők az óriáscégek politomérnökeinek ügyességét, és hatalom-ittasságát? Mi van, ha a brüsszeli technokraták pontosan tudják, mit csinálnak?, milyen stratégiát követnek?

Hogy ezen kérdéseknek utánajárjunk, megéri egy pillantást vetni a nemzetközi kereskedelmi rendszer történetére. Az Általános Vám és Kereskedelmi Egyezmény (GATT/1947) és annak intézményesítésével a Kereskedelmi Világszervezet keretében (WTO) le lettek fektetve a második világháború utáni világrend kereskedelmi alappillérei. A Nemzetközi Valutaalappal és a Világbankkal együtt a nemzetközi gazdasági kapcsolatok többoldalú együttműködés formájában kellett, hogy szabályozva legyenek.

Az eme szervezetekben uralkodó szavazati viszonyok miatt már korán megfogalmazódott az a kritika, hogy e rendszer képében továbbra is az egyoldalúan a nyugat által meghatározott világrend áruhába öltöztetéséről van szó. Az érdeklentét kiélesedett, amikor virágzó gazdaságok mint Kína, Brazília, vagy India valódi beleszólási jogot követeltek maguknak.

A Világkereskedelmi Szervezet legutóbbi dohai tárgyalásai a probléma jelképévé váltak. Mivel a nyugatnak továbbra sem akaródzott a fejlődő, és feltörekvő államok érdekeit figyelembe venni, a tárgyalások évek óta befagytak. Hogy a kereskedelmi akadályok leküzdését tovább lehessen folytatni, és ennek következményeként növekedést lehessen elérni, a fejlett országok néhány éve új lehetőségek keresésébe fogtak.

Ahelyett, hogy továbbra is megpróbálnák a saját érdekeiket átverekedni a WTO-n, államok közötti egyezményekkel próbálkoznak. Ilyenkor néha óriási egyenlőtlenségek lépnek működésbe - képzeljük el egy kis latin-amerikai állam tárgyalási helyzetét az EU-val szemben, annak óriási piacával. Így gyakorlatilag az EU és az USA érdekei a Világkereskedelmi Szervezet háta mögött lesznek érvényre juttatva. Bár a TTIP viszonylag egy súlycsoportbeli hatalmak közötti egyezmény, mégis a végén feltörekvő országok fognak szenvedni egy transzatlanti szabadkereskedelmi övezet következményeként. Hiszen minden itt kialakult kereskedelmi szabály gyakorlatilag rájuk is fog vonatkozni, hiszen ők is a nyugat óriási vásárlóerejétől függenek. Ha a TTIP valósággá válik, csak akkor szállíthatnak, ha az abban megfogalmazott feltételeket teljesítik.

Egy példa: nem emelhetnének világszintre visszamaradott iparágakat erősen támogatott állami vállalatokkal. Ehelyett viszont a modernebb, és hatékonyabb nyugati versenytársak eltaposnák a feltörekvő iparosítás zsenge sarjait. Az egyenlőtlenség a Világban be lenne betonozva. Az álszent ebben: pontosan ez a fajtájú állami támogatás volt eddig a mai fejlett államok felemelkedésének egy alapvető feltétele.

Az EU és az USA közben egyre komolyabban fáradoznak azon, hogy zárják soraikat. A szövetség látott már jobb napokat is. A tisztelet, és önbecsülés nem csak amiatt károsodtak, hogy az elméletileg felsőbbrendű termelési rendszer a háború utáni évek legnagyobb megtorpanásával számtalan kicsi és nagy emberi drámát hozott a világra. A transzatlantiak egyébként is gyengének érzik magukat. Túl sok nyilvánvalóan látható összeütközés tört a felszínre az elmúlt években: Irak lerohanása, Guantánamo, vagy az NSA ügy.

A feltörekvő államok sikere ebben a helyzetben megkérdőjelezi a nyugati termelési és társadalmi modell, és annak elitjeinek vezetői mivoltát. A Fehér Háznak küldött jelentésében a Nemzeti Titkosszolgálati Tanács megállapította, hogy a fejlődő országok hatalma 2030-ra összesítve meg fogja haladni az Egyesült Államokét, vagy az EU-ét. A hidegháború vége óta uralkodó nyugati hegemonia töredezni látszik. A G7 elitjei a befolyásukért és azon képességeikért aggódnak, hogy a világot elképzeléseik, és érdekeik szerint formálhassák.

A TTIP tehát egy próbálkozás az önkezelésre ama félelemtől hajtva, hogy már nem sokáig tarthatják a jogart a kezükben. Megpróbálják a közös értékeket, és a képességeket az egységes cselekvésre bebiztosítani. A nyugat megfakult arculata, mint felaprózódott, egyensúlyát veszített uralkodó, fel kell hogy polírozódjék. Minden idők legnagyobb kereskedelmi övezetének megalkotása nem csak a fejlődő országokat tartaná tisztas távolságban, hanem a transzatlanti kapcsolatok egy új korszakát vezetné be, és töltené meg élettellel.

Szóval ahelyett hogy elismernék, mi a valóság, együttműködnének a kihívókkal és a kihasználnák a lehetőséget, hogy egy kölcsönös megoldáskeresésen alapuló globális kereskedelmi rendszert mindenki javára fordítsanak, az USA és az EU részéről a felelős szereplők egy zsarolási kísérlettel válaszolnak. Pisztolyt szegeznek a fejlődő országok mellé: vagy továbbra is a nyugat kiélesedett szabályai szerint játszanak, vagy ki lesznek zárva. Mindegy melyiket választják, veszíteni fognak.

És mindenképpen nyerni fog: a transzatlanti szövetség. Legalábbis Obama, Merkel és társaik. Valójában politikai vezetőink a tűzzel játszanak. És teszik ezt olyan mértékben, ami a fal leomlása után már történelminek mondható, ugyanis a vakmerő terv csak akkor válik valóra, ha a fejlődő országok csendben maradnak, vagyis elfogadják az igazságtalan kereskedelmi szabályokat, és a nyugat érdekét szolgáló reformokat hajtják végre. Más szóval: ha a jogos részükről lemondanak.

A kérdés az, mennyire valósulhat meg ez hosszútávon. Hogyan reagál a kínai vezetés a belpolitikai nyomásra, ha a népesség még mindig szegénységben élő nagy része fel kell, hogy adja a reményt, hogy őket is eléri egyszer a jólét? Milyen irányba fejlődik Oroszország, ha a büntetőintézkedések hatnak, az erőforrás alapú növekedés lecseng és a népet le kell csillapítani? A történelem több mint egy példát tart készenlétben, arra vonatkozóan, mi történik, ha nagyhatalmakat még nagyobb hatalmak szorítanak sarokba.

Fordította: Klacskó Zoltán

Szerkesztette: Újszászi Györgyi

Forrás: <https://www.freitag.de/autoren/henrihaiti/transatlantisches-freihandelsabkommen>